

W scenariuszach autorki pomija się sferę wartości nadestetycznych, które stanowią niezbędny składnik teleologiczny i praktyczny pozwalający uchwycić wychowawczy wymiar dzieła literackiego.

Nie będę szerzej zajmowała się „Podstawą programową kształcenia ogólnego” zamieszczoną w poradniku. Zwracam jedynie uwagę na niezwykle enigmatyczne zapisy celów edukacji i notoryczne pomijanie problemów samopoznania, samorozumienia i samokształcenia.

Tę samą krytyczną uwagę można odnieść do „Programu nauczania” autorstwa Bogusława Kołcza, Jadwigi Kowalikowej i Urszuli Żydek-Bednarczuk, chociaż – co jest cenne – znajdujemy tam zapis „wdrażanie do samokształcenia” w bardzo ogólnie sformułowanych celach wychowawczych. Akcentuje się pośrednio dążenie do wzmacniania „ego” jednostki, co wydaje się dyskusyjne pod względem wychowawczym.

„Nauka o języku” budzi najmniej zastrzeżeń. Rodzi się jednak pytanie, czy edukacja z tej dziedziny nie powinna pokazać, że pewnych treści nie można ująć w sposób językowy i że istnieje granica między językiem a rzeczywistością, poznaniem językowym a poznaniem medytacyjnym i mistycznym.

Zaznaczyłam na wstępie, że recenzowany poradnik należy do najlepiej wydanych przez Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. Niemniej jednak zawiera dużo usterek. I to właśnie musi niepokoić.

Piotr Witka

Jubileuszowe badania

Rec. T. Frąckowiak (red.), Przemiana, myśl i poznanie. Księga jubileuszowa poświęcona Profesorowi Wojciechowi Pasterniakowi, Poznań 2003, Wydawnictwo Naukowe PTP Oddział w Poznaniu

Ukazała się wielce interesująca księga jubileuszowa poświęcona Profesorowi Wojciechowi Pasterniakowi z okazji 50-lecia Jego pracy zawodowej. Jubilat zaczynał swoją działalność pedagogiczną w roku 1953 w tzw. jednoklasówce w miejscowości Karszyn w dawnym powiecie sulechowskim. Księga nie ukazuje jednak życia i twórczości Uczonego. Znakomici Autorzy nawiązują tylko do niektórych, prawdopodobnie najważniejszych, Jego osiągnięć, inni podejmują bliską Mu problematykę pedagogiczną, filozoficzną i filologiczną. Piszą między innymi tak sławni i najwyższej klasy profesorowie, jak Zofia Zdybicka, Stanisław Wielgus, Andrzej Szyszko-Bohusz, Mieczysław Łojek, Bolesław Pękała, Andrzej Radziewicz-Winnicki, Tadeusz Frąckowiak, Janusz Gnitecki, Zbyszko Melosik, Stanisław Kawula, Bolesław Potyrała, Józef Nowakowski i inni.

Księgę otwiera interesujący wstęp T. Frąckowiaka na temat poznania, człowieka i filozofii edukacji, a więc problemów, którymi Jubilat interesował się najmocniej. Wstęp ten zapowiada cztery części dzieła: Szkic do portretu filozofa i poety, W kręgu kultury, nauki i mistyki, Człowiek i przestrzeń edukacyjna, Pedagogika i wychowanie wobec przyszłości człowieka.

Umieszczenie w pierwszej części dwa wysoce interesujące szkice: A. Szyszko-Bohusza „Profesor Wojciech Pasterniak: wybitny współczesny humanista-pedagog – filozof” i B. Pękali „Przełomy naukowe w twórczości uczonego” dotyczą bezpośrednio dorobku naukowego Jubilata. Są to ujęcia trafne, chociaż niezbyt wyczerpujące. Wydaje mi się – jeśli mogę nawiązać do refleksji B. Pękali, że zasadniczy „przełom” w twórczości W. Pasterniaka nastąpił w momencie, gdzieś około roku 1989, gdy rozstał się on z uprawianiem nauki ateonomicznej i zaczął budować teorię pedagogiki i w ogóle nauki teonomicznej, tudzież wcielać ją w praktykę badawczą.

W omawianej części tylko pośrednio, aluzyjnie daje się odczytać rozprawa J. Nowakowskiego. Jest to aluzja do twórczości poetyckiej Jubilata, tylko w małej części publikowanej. Podobnie można sądzić o rozprawie M. Łojka, chociaż w jej zakończeniu znajdujemy wyraźnie bezpośrednie przesłanie do Autora „Głębi i pewności”, akceptujące jakby Jego – już wspomniane – teonomiczne zainteresowania.

Być może w części tej należało umieścić krótki życiorys Jubilata. Tym bardziej, że jest on interesujący i pouczający zarazem (praca we wszystkich niemal typach szkół, studia zaoczne, praca w Górniczym Korpusie Wojskowym, naukowy pobyt w Hawanie i Anglii itp.).

Część druga, zatytułowana – jak wspomniałem – „W kręgu kultury, nauki i mistyki”, zawiera niezmiernie głębokie i interesujące prace Z. Zdybickiej „Człowiek i kultura w ujęciu Jana Pawła II” i Prof. Bp. Stanisława Wielgusa „Wykład Biblii i Sentencji Piotra Lombarda w średniowiecznych szkołach średnich”. Również prace innych Autorów (J. Gnitcki, T. Alek-Kowalski, A. Palewski) wydają się wysoce zajmujące.

To samo można powiedzieć o części trzeciej „Człowiek i przestrzeń edukacyjna”, nawiązującej najwyraźniej do licznych publikacji W. Pasterniaka, zajmujących się przestrzenią edukacyjną i jej przemianami. Niebanalne i głębokie studia K. Ferenz, A. Radziewicz-Winnickiego, S. Kawuli i B. Potyrały starają się rozwinąć tę problematykę, a jednocześnie ją skonkretyzować.

Najobszerniejsza, a zarazem najbardziej różnorodna jest czwarta część książki „Pedagogika i wychowanie wobec przyszłości człowieka”. Oryginalność punktów widzenia zmusza do dyskusji i przemyśleń. Dotyczy to zwłaszcza prac Z. Melosika, T. Frąckowiaka, Z. Wołka i E. Białek.

Książkę kończy bibliografia prac Jubilata: około 160 pozycji, pióra M. Pacholaka, a także erudycyjne i „zgrabne” zakończenie F. Frąckowiaka.

Cennym nowum w tego rodzaju – licznych dawniej i obecnie publikacjach – jest otwierający książkę wiersz L. Gajczewskiej „Dzwon”, poetki wrocławskiej, bardzo udany, przywołujący już w wymiarze poetyckim niektóre wątki zainteresowań naszego Uczzonego, jak też trafne ich skojarzenie z dzwonem.

Również duże uznanie budzą ilustracje, między innymi kopie dzieł Rafaela, umiejętnie harmonizujące z treścią niektórych rozpraw.

Ze względu na głębię i bogactwo treści książkę warto przeczytać, a nawet mieć we własnej bibliotece.

Prof. dr hab. Krystyna Ferenz

Wita Szulc – Sztuka w służbie medycyny.

Od antyku do postmodernizmu.

Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.

Poznań 2001. ss. 253

Pod koniec 2001r. ukazała się książka Wity Szulc, która naprawdę stała się dostępna dopiero w tym roku. Tytuł książki sugeruje, że jej adresatem są przede wszystkim studenci medycyny. I tak jest. Jednak to nie stanowi ograniczenia. Autorka bowiem jest kulturoznawcą i pedagogiem a to pozwala jej patrzeć na człowieka nie z punktu medycznego lecz wiedzieć go jako osobę w kontekście kultury swego czasu. Najważniejszymi punktami na osi konstrukcyjnej książki są pojęcia zdrowia i sztuki. Na ich przykładzie widać na czym polega holistyczne podejście w badaniach i interpretacjach. Życie człowieka jest dla niego całością; zdrowie, choroba, lęki, działalność to nie są elementy odrębne. Nawzajem na siebie się nakładają. Zdrowie pojmuje tu jako wysiłek twórczy i rozwija tę koncepcję, w której tłumaczy sensowność terapii przez sztukę i konieczność przyjęcia postawy aktywnej. W rozważaniach Autorki zawarte są przesłanki do budowy programu pedagogiki zdrowia i psychopedagogiki. Wśród rozdziałów pokazujących szczegółowo różne aspekty takiego spojrzenia na sztukę i zdrowie znajdują się i takie, które szczególnie warte są uwagi osób pracujących z dziećmi wymagającymi specjalnej opieki. Wskazałabym tu rozdział „Arteterapia na pograniczu medycyny i pedagogiki”. Autorka wyjaśnia istotę arteterapii ukazując jak wiele wokół tego pojęcia nagromadziło się poglądów i jakie są tego konsekwencje. Arteterapia – zdaniem Wity Szulc – polega na wykorzystaniu różnych środków artystycznych, które ułatwiają pacjentowi ekspresję emocji (s. 126). Jednak zastrzega przed pochopnym rozszerzeniem pojęcia i traktowaniem sztuki jako synonimu terapii. Porządkuje poglądy wyprowadzane z badań prowadzonych w różnych ośrodkach światowych i pisze czym terapia nie jest. Wydaje się, że dobrze byłoby wychowawcom pogłębić wiedzę o tym, gdyż swoista moda na łączenie terapii z wychowaniem może wprowadzać nie tylko zamieszanie pojęciowe ale i zniekształcenia poznawcze w ocenie i samoocenie działań wychowawczych. Zatrzymuje uwagę na różnicach między arteterapią i arteedukacją, a także na osobowości prowadzących te działania. Ukazując wielość możliwości stosowania wy-